

MỘT SỐ KĨ NĂNG CẦN RÈN LUYỆN CHO SINH VIÊN KHOA GIÁO DỤC MẦM NON TRONG QUÁ TRÌNH THỰC TẬP SƯ PHẠM TẠI CÁC CƠ SỞ MẦM NON

TS. NGUYỄN THỊ BÍCH THỦY*

1. *Thực tập sư phạm* (TTSP) là một nội dung học tập không thể thiếu trong quá trình đào tạo ở các trường sư phạm, đặc biệt là đối với sinh viên (SV) Khoa Giáo dục mầm non (GDMN). Đây là khoảng thời gian quan trọng và cần thiết để SV được tiếp cận thực tiễn công việc, vận dụng những kiến thức lí thuyết vào thực tế đời sống, học được những kĩ năng (KN) chăm sóc - giáo dục (CS-GD) trẻ, qua đó, các em sẽ hình dung được những công việc và phẩm chất cần có của một GVMN trong tương lai.

Đối với Khoa GDMN (thuộc các trường cao đẳng sư phạm), SV bắt đầu đi thực tập ngay từ năm thứ 2 trở đi. Tuy nhiên, trong thực tế, các em vẫn chưa thực sự được rèn luyện các KN cần thiết như: thiết kế các góc trong lớp theo ý tưởng của mình cho phù hợp với nhu cầu, hứng thú của trẻ cũng như nội dung của hoạt động (HĐ), chưa biết cách làm đồ dùng, đồ chơi, dụng cụ học tập cho trẻ từ các nguyên liệu đa dạng mà vẫn chủ yếu sử dụng các đồ dùng đồ chơi có sẵn. Không những thế, khi tổ chức các hoạt động giáo dục (HĐGD) cho trẻ, SV thường tiến hành các bước theo đúng như nội dung kế hoạch đã xây dựng mà ít quan tâm đến khả năng cũng như nhu cầu, hứng thú của trẻ, chưa hiểu trẻ mong muốn học gì, tìm kiếm gì về nội dung đối tượng đó. Đây là những hạn chế lớn nhất của SV khi tiến hành tổ chức các HĐGD cho trẻ ở trường mầm non.

2. Một số KN cơ bản cần hình thành cho SV trong quá trình TTSP như sau:

1) *Quan sát*: Là KN chủ đạo và nhất thiết phải có đối với GVMN trong quá trình CS-GD trẻ. Khi tổ chức bất kì HĐ nào đó cho trẻ, giáo viên (GV) phải luôn có sổ chi chép, bút, thậm chí nếu có điều kiện có thể trang bị máy ảnh, máy quay phim để ghi lại toàn bộ quá trình tiến bộ và phát triển của trẻ trong khi vui chơi, học tập. Những thông tin thu được giúp GV có thể nắm bắt và đánh giá tổng quát đặc điểm phát triển nhận thức của trẻ lớp mình phụ

trách, qua đó, GV xây dựng kế hoạch hoạt động giáo dục cũng như có thể cung cấp cho phụ huynh khi cần thiết.

2) *Thiết kế và xây dựng kế hoạch HĐ*: Đây cũng là KN rất quan trọng và cần thiết đối với mỗi SV. Họ phải biết cách xây dựng bản kế hoạch HĐ cụ thể trong tháng, tuần, đặc biệt là những nội dung diễn ra trong một ngày của trẻ. Các HĐ này phải dựa trên hứng thú, nhu cầu, nguyện vọng cũng như mức độ và khả năng phát triển nhận thức của trẻ, số lượng trẻ, các loại đồ dùng, đồ chơi và trang thiết bị trong lớp, thời gian tổ chức các HĐ... Ngoài ra, GV phải trao đổi với phụ huynh để thống nhất các nội dung học tập và vui chơi cho trẻ, chuẩn bị đồ dùng, dụng cụ và đồ chơi cho trẻ HĐ... Kế hoạch HĐ trong một ngày phải đảm bảo được mối liên hệ mật thiết với kế hoạch HĐ của tuần, tháng và năm học. Để xây dựng được kế hoạch HĐ trong một ngày phù hợp và khả thi, SV cần nắm chắc một số nguyên tắc cơ bản sau:

- *Kế hoạch HĐ trong ngày của từng ngày phải liên quan mật thiết với nhau*, tạo cho trẻ cảm giác thoải mái, vui tươi khi tiếp thu tri thức và kinh nghiệm. Đặc biệt trẻ phải nhận biết được khi kết thúc một HĐ thì HĐ tiếp theo sau đó phải là HĐ nào.

- *Thời gian biểu trong kế hoạch HĐ ngày phải phản ánh được những nhu cầu sinh lí cơ bản của trẻ* như giờ ăn, giờ đi vệ sinh, giờ vui chơi, giờ học tập, giờ ngủ... Trẻ em rất dễ rơi vào tình trạng quá say mê và HĐ một cách tích cực thái quá với các trò chơi cũng như các HĐ mà chúng hưng phấn, thích thú (vì chưa có khả năng điều chỉnh các nhu cầu sinh lí thiết yếu của bản thân) nên trẻ có thể quá hưng phấn hoặc quá ức chế (ví dụ, khi trẻ quá mệt mỏi hoặc đói khát chúng sẽ rất dễ nổi nóng, cáu gắt, không làm chủ được bản thân cũng như các hành vi của mình). Vì

* Khoa Giáo dục mầm non, Trường CĐSP TW Nha Trang

thể, kế hoạch HĐ ngày phải được xây dựng một cách chủ định, phù hợp với đặc điểm phát triển tâm sinh lí của trẻ MN ở từng độ tuổi.

- *Kế hoạch HĐ trong ngày phải đảm bảo tính cân bằng theo thứ tự và nội dung giữa các HĐ: HĐ tĩnh/HĐ động; HĐ trong lớp/HĐ ngoài trời; HĐ cá nhân/HĐ theo nhóm lớn, nhóm nhỏ; HĐ GV lựa chọn/HĐ trẻ được tự do lựa chọn...* Khi quyết định thứ tự các HĐ, GV phải bố trí đan xen các HĐ với nhau. Ví dụ, sau giờ HĐ chung phải là giờ HĐ ngoài trời hoặc các HĐ vận động thân thể.

- *Kế hoạch HĐ ngày phải có các HĐ tác động tương hỗ tích cực giữa trẻ với trẻ, giữa cá nhân trẻ với GV, giữa nhóm trẻ với GV.* Đặc biệt, phải tạo cho trẻ cơ hội được hợp tác, giao lưu và trao đổi một cách tích cực với GV, những người lớn xung quanh...

- *Kế hoạch HĐ ngày phải được tiến hành một cách linh hoạt, tùy theo sự thay đổi của thời tiết, hứng thú của trẻ để điều chỉnh thời gian cho HĐ đó nên kéo dài ra hay rút ngắn đi.* Tuy nhiên, dù HĐ nào đó có hấp dẫn, hứng thú đến đâu cũng không nên kéo dài quá lâu vì nó sẽ ảnh hưởng trực tiếp đến sức khỏe cũng như sẽ làm giảm hứng thú của trẻ tới các HĐ tiếp theo sau đó.

3) KN tổ chức các HĐ diễn ra trong ngày cho trẻ:

- *KN tổ chức các HĐ có chủ đích:* - Khi tiến hành các HĐ này, GV không nên phân chia riêng rẽ từng nội dung HĐ mà tất cả các HĐ phải được liên kết và tiến hành một cách tích hợp nhằm giúp trẻ phát triển toàn diện. Ví dụ, thay vì việc phân chia và tiến hành riêng biệt từng nội dung kĩ thuật, âm nhạc, tạo hình, toán học..., GV nên liên kết tất cả các nội dung này với nhau và xây dựng kế hoạch HĐ cho trẻ nhằm giúp trẻ phát triển và trưởng thành một cách toàn diện. Muốn làm được điều đó, SV phải nắm chắc được những yêu cầu cơ bản như sau: - Lựa chọn được các phương pháp, biện pháp, hình thức và phương tiện giảng dạy phù hợp để triển khai có hiệu quả các nội dung GD; - Các phương pháp, biện pháp, hình thức và phương tiện giảng dạy phải được sử dụng một cách linh hoạt và mang lại hiệu quả, phải biết cách khai thác triệt để tính năng và hiệu quả của chúng; - Phải xem xét và cân nhắc đến việc hình thành nhóm trẻ. Nghĩa là, khi tổ chức HĐ cho trẻ sẽ lựa chọn nhóm trẻ như thế nào: dưới hình thức cả lớp, theo các nhóm nhỏ hay từng cá nhân...; - Quan tâm đặc biệt đến việc chuẩn bị đồ dùng, đồ chơi, học liệu và giáo cụ...

- Biết bài trí môi trường GD đẹp về mặt hình thức, phong phú về mặt nội dung. Bài trí các góc chơi hợp lí với hệ thống đồ dùng đồ chơi và học liệu sinh động, hấp dẫn và lôi cuốn làm cho trẻ tham gia vào HĐ một cách tích cực và hứng thú; - Sau khi đã quyết định địa điểm tổ chức HĐ phải hình dung trước về hoàn cảnh môi trường tổng thể của cả lớp học; - Phải quyết định hình thái động cơ học tập - Cái mà có thể duy trì được lâu nhất hứng thú của trẻ tới các HĐ vui chơi và học tập.

- *KN tổ chức các HĐ theo nhu cầu hứng thú của trẻ:* TS. Shin Eun Soo (2001) qua rất nhiều công trình nghiên cứu của mình đã chỉ ra một số KN cần thiết mà GVMN phải nắm vững để tổ chức các giờ HĐ theo nhu cầu và hứng thú của trẻ như sau: - GV phải quan sát thái độ cũng như mọi hành động của trẻ khi tham gia trò chơi. Với những trẻ em không hứng thú, không tập trung vào HĐ chơi, gây ồn ào, mất trật tự, gây gổ hoặc tranh cướp đồ chơi của các bạn, GV phải kịp thời nhắc nhở thật nghiêm khắc. Đồng thời phải trò chuyện trao đổi với trẻ để tìm hiểu nguyên nhân khiến trẻ không hứng thú, không muốn tham gia, qua đó, động viên khích lệ trẻ, tạo ra các tình huống gây được sự chú ý và hứng thú của trẻ để trẻ có thể tham gia vào HĐ chơi tích cực, chủ động và sáng tạo; - Khi trẻ có hứng thú chơi các trò chơi một mình, GV phải biết cách chơi với trẻ như một người bạn (bằng cách ngồi cạnh trẻ, cùng sử dụng các đồ chơi, trò chuyện và thảo luận cùng trẻ) qua đó gián tiếp hướng dẫn cho trẻ cách hòa nhập với các bạn; - Biết cách bài trí và sắp xếp đồ dùng, đồ chơi đúng với nội dung HĐ chơi, thường xuyên thay đổi, mở rộng và tích hợp nội dung các góc chơi với nhau nhằm tạo ra một sân chơi tổng thể; - Đối với những trò chơi đóng vai, đóng kịch (đòi hỏi có sự tác động tương hỗ một cách tích cực giữa trẻ với nhau), GV phải quan sát một cách chặt chẽ và bao quát mọi hành động chơi của trẻ, khích lệ, động viên trẻ kịp thời khiến trẻ tự tin vào bản thân và say mê vui chơi học tập hơn. Bên cạnh đó, phải khen ngợi những kết quả chơi mà trẻ đạt được, tạo điều kiện thuận lợi nhất để trẻ được tham gia tích cực vào các HĐ học tập tìm kiếm, khám phá thông qua vui chơi; - Vào thời gian chơi tự do, cho trẻ được tự do lựa chọn các trò chơi mà chúng thích. Khi muốn hướng trẻ sang các HĐ chơi khác, GV phải khơi gợi hứng thú cũng như có sự chuyển hướng sang các trò chơi khác một cách hợp lí; - Để khích lệ và phát huy được tính tự chủ, tích cực, chủ động và sáng tạo của trẻ trong khi tham gia vào các HĐ vui chơi phải

tạo ra sản phẩm như các HĐ tạo hình, thao tác phải giảm tối thiểu sự can thiệp cũng như các mệnh lệnh của GV tới HĐ của trẻ.

4) KN thiết kế các góc chơi và bài trí đồ dùng đồ chơi trong các góc. Một trong những KN không thể thiếu đối với GVMN là KN thiết kế và bài trí môi trường GD để cho trẻ HĐ. Để thiết kế và bài trí được một môi trường GD phù hợp cho trẻ HĐ, SV phải nắm được các nguyên tắc khi thiết kế như sau: 1) Tất cả mọi đồ dùng, đồ chơi, dụng cụ hoạt tập cũng như các trang thiết bị trong trường trong lớp phải sạch đẹp vệ sinh và an toàn với trẻ khi HĐ, đủ về số lượng và đảm bảo về chất lượng; 2) Phải tạo được môi trường GD phù hợp với đặc điểm phát triển tâm sinh lí, khả năng nhận thức của trẻ ở từng độ tuổi. Nghĩa là khi bài trí, tạo môi trường GD cho trẻ trong lớp cũng như trong trường mầm non phải quan tâm đến những đặc trưng phát triển tâm sinh lí, nhận thức, hứng thú cũng như đặc điểm riêng của từng lứa trẻ. Bàn ghế, kệ, tủ, giá đựng giày dép phải được sắp xếp và bài trí đúng với chiều cao trung bình của trẻ, dù không có sự giúp đỡ của GV trẻ vẫn có thể sử dụng được một cách dễ dàng, thoải mái và thuận tiện; 3) Phải chuẩn bị và bố trí được không gian rộng rãi, thoáng mát, đa dạng đầy đủ và đẹp mắt, thu hút được hứng thú cũng như tạo được ấn tượng và sự chú ý ở trẻ. Phải bố trí đơn giản nhưng đẹp mắt và hấp dẫn để trẻ có thể dễ dàng tự do vui chơi, tìm kiếm, khám phá, tránh cầu kì, rườm rà phức tạp làm cho trẻ cảm thấy không thoải mái khi tham gia các HĐ; 4) Việc thiết kế, tổ chức và tạo môi trường GD cho trẻ HĐ vừa phải mang tính sáng tạo vừa phải đảm bảo cho sức khỏe và sự an toàn cao nhất. Đồng thời phải tạo được một môi trường học tập vui chơi sinh động, linh hoạt với đa dạng các loại đồ dùng, đồ chơi và trang thiết bị.

Khi thiết kế và bài trí không gian các góc HĐ trong lớp cho trẻ HĐ cần phải dựa vào nguyên tắc cấu thành của 4 yếu tố như trên để xây dựng ra các góc HĐ cho trẻ: - Góc HĐ tĩnh (góc 1): Đọc sách, xem sách, xem tranh ảnh, nghe băng, trò chuyện trao đổi, viết chữ, chơi các trò chơi học tập...; - Góc lắp ghép xây dựng (góc 2): trò chơi lắp ghép xây dựng, trò chơi thợ mộc...; - Góc HĐ động (góc 3): Trò chơi đóng vai, hát, múa, biểu diễn văn nghệ...; - Góc HĐ cần có nước (góc 4): HĐ tạo hình, vẽ tranh bằng màu nước, các thí nghiệm khoa học cần có nước, trò chơi với nước, trò chơi với cát, góc thiên nhiên...

5) KN giao tiếp, trò chuyện, trao đổi chia sẻ kinh nghiệm với trẻ thông qua các HĐ. SV trong quá trình thực tập phải học được cách lắng nghe

những thông tin từ phía trẻ, dựa theo nhu cầu, hứng thú, vốn kinh nghiệm, sự hiểu biết của trẻ để tổ chức các HĐ. Trẻ phải luôn luôn được đặt vào vị trí trung tâm của các HĐGD. SV phải học tập và thực hành cách thức giao tiếp và trò chuyện với trẻ mọi nơi mọi lúc, học cách chia sẻ kinh nghiệm và giải đáp mọi thắc mắc trong mọi tình huống. Qua đó, các em sẽ nắm bắt được đặc điểm phát triển của từng cá nhân, nhu cầu, nguyện vọng, hứng thú sở thích của chúng để thiết kế và tổ chức các HĐ phù hợp, phát huy cao độ tính tích cực, chủ động, sáng tạo của trẻ khi được tham gia vào các HĐ mà chúng mong muốn và yêu thích.

6) KN làm đồ dùng, đồ chơi, dụng cụ học tập. Việc thường xuyên sử dụng các đồ dùng đồ chơi có sẵn, lặp đi lặp lại trong nhiều ngày, nhiều giờ sẽ làm cho trẻ nhàm chán. Vì vậy yêu cầu đặt ra đối với GV là phải tạo ra được nhiều đồ dùng, đồ chơi mới lạ, hấp dẫn mà không cần quá cầu kì (chỉ cần đầu tư về thời gian và công sức, GV có thể tạo ra rất nhiều đồ dùng đồ chơi phong phú đa dạng từ rất nhiều các nguyên vật liệu đơn giản). Trong quá trình đi thực tập tại các trường MN, SV phải biết vận dụng những kiến thức đã học về lí thuyết, tận dụng thời gian này để thực hành KN thiết kế đồ dùng, đồ chơi để tổ chức các HĐ cho trẻ.

3. Trên đây là một số KN nghề nghiệp cơ bản, cần có ở một GVMN. Các KN này không phải đợi đến khi trở thành GV đứng lớp trực tiếp dạy trẻ mới có được mà cần phải được trau dồi và rèn luyện ngay trong quá trình học nghề đối với các SV. □

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Thị Hòa. "Phát huy tính tích cực của sinh viên giáo dục mầm non trong giờ thực hành bộ môn "giáo dục mầm non"", trích kỉ yếu hội thảo: "Mô hình nhân cách giáo viên thời kì hội nhập quốc tế". Trường Đại học sư phạm Hà Nội, 2012.
2. Đỗ Thị Minh Liên. "Quy trình rèn luyện nghiệp vụ sư phạm cho sinh viên khoa Giáo dục mầm non Trường đại học sư phạm Hà Nội", trích kỉ yếu hội thảo: "Mô hình nhân cách giáo viên thời kì hội nhập quốc tế". Trường Đại học sư phạm Hà Nội, 2012.

SUMMARY

Pedagogical practice is an indispensable activity content in teacher training in pedagogy, especially in the Faculty of preschool education. However, in reality, the majority of students still lack many basic skills. Therefore, improving the skills of teachers' behavior is a critical requirement for Science students of preschool education.